

Alle kinderen samen naar school?

Leerlingen die op het Schoonhovens College de Leerroute Plus volgen, krijgen in een eigen lokaal begeleiding van de teamleden.

Wat doe je als school voor leerlingen die niet zonder meer aan het regulier onderwijs kunnen meedoen? Naar School sprak met twee scholen die passend onderwijs bieden aan specifieke groepen kinderen en die beide voor een andere aanpak kozen.

TEKST: LUCY BEKER EN KARIN VAN BREUGEL
BEELD: RICK KEUS E.A.

Het Schoonhovens College zette een eigen leerroute op voor leerlingen die anders naar het speciaal onderwijs zouden gaan. Via deze route kunnen de leerlingen geheel of gedeeltelijk instromen in het regulier onderwijs op de school. Zo beweegt het Schoonhovens College richting inclusief onderwijs. Openbare basisschool De Schakels in Oudewater neemt juist afscheid van het regulier onderwijs op haar locatie. De school gaat zich vanaf volgend schooljaar volledig toeleggen op passend onderwijs voor hoogbegaafde leerlingen, iets waar zij al veel ervaring mee heeft. De Schakels wil deze expertise ook gaan delen met andere scholen. ►►

Niet urenlang reizen naar een speciale school, maar passend onderwijs op een gewone vmbo. Dat is wat het Schoonhovens College heeft gerealiseerd voor een groep leerlingen die was aangewezen op cluster 4-onderwijs (onderwijs voor leerlingen met gedragsproblemen of een psychische stoornis). De openbare school in Schoonhoven ontwikkelde een eigen vorm van inclusief onderwijs, de Leerroute Plus. Het enthousiasme is groot, want dit concept werkt.

Brenda Walter, afdelingsleider lwoo (leerwegondersteunend onderwijs), en haar team zijn trots op de Leerroute Plus, die al een paar jaar draait met goede resultaten. Walter nam het initiatief voor de leerroute omdat het voortgezet speciaal onderwijs voor leerlingen uit Schoonhoven en de Krimpenerwaard behoorlijk ver weg is. 'Voor een cluster 4-school moeten ze naar Alphen aan den Rijn, Rotterdam of Utrecht', vertelt Walter. 'Dat is een lange reis met bus en trein. Juist de kwetsbaarste leerlingen sturen we het verste weg. Dat moet anders, vond ik. Dankzij de medewerking van ons team en het Samenwerkingsverband Midden-Holland & Rijnstreek is het gelukt om dit alternatief op te zetten. Deze zorgleerlingen kunnen nu hier blijven en dat geeft veel rust.'

Stap voor stap en met een buddy stromen Leerroute Plusleerlingen in bij de reguliere lessen

DOORSTROMING

De Leerroute Plus is bedoeld voor leerlingen die van de basisschool komen met een advies voor speciaal onderwijs. Het zijn kinderen die meer begeleiding nodig hebben dan de lwoo-klas biedt. Binnen de Leerroute Plus krijgen ze een individueel lesprogramma op maat, met laptops in een apart, rustig lokaal. Maar ze volgen ook een aantal lessen in reguliere klassen.

Het team van de Leerroute Plus op het Schoonhovens College. Van links naar rechts: Mohammed el Harracha, Brenda Walter, Petra de Bruijn, Hayo Nagtegaal en Nick van de Wiel.

Om te beginnen bijvoorbeeld een mentorles of gymnas-tiekles en als het goed gaat, worden het er meer. 'We kijken steeds bij welk vak een leerling kan instromen in de gewone les. Dat gebeurt stap voor stap, eerst met een van onze docenten als buddy erbij', legt Walter uit. 'Elk leerjaar stromen de Leerroute Plusleerlingen bij meer reguliere lessen in. Dat is ook nodig, want in de bovenbouw van het vmbo bestaat de helft van de lessen uit praktijkvakken in praktijklokalen. Stap voor stap kunnen de Leerroute Plusleerlingen daaraan meedoen. Het gebeurt ook dat leerlingen uiteindelijk helemaal instromen in het reguliere onderwijs. Dat is een groot voordeel ten opzichte van de speciale school. Met deze aanpak halen vrijwel alle Leerroute Plusleerlingen hier een diploma vmbo-basis, -kader of gemengde leerweg.'

BUDGET

De school heeft voor de financiering van deze aanpak afspraken gemaakt met het samenwerkingsverband. Zo wordt voor deze leerlingen gewoon een toelaatbaarheidsverklaring (tlv) voor speciaal onderwijs aangevraagd. 'We doorlopen dat hele traject, alleen wordt uiteindelijk geen tlv toegekend, maar een arrangement voor onze Leerroute Plus. Dat betekent dat we hetzelfde budget krijgen als een speciale school. Daarmee kunnen wij deze individuele begeleiding organiseren.'

De Leerroute Plus vraagt veel van het team dat ervoor staat. 'Deze docenten moeten heel flexibel zijn', zegt Petra de Bruijn, een van de pioniers die vanaf het begin werkt in de Leerroute Plus. Zij heeft een achtergrond in het cluster 4-onderwijs en dat komt hier van pas. 'Het verschil met de speciale school is dat we hier nog meer maatwerk bieden.'

Wij hebben maar één groep met leerlingen van verschillende leerjaren die verschillende leerroutes en profielen volgen. Ze werken allemaal aan hun eigen programma en ons team coacht daarbij. Dat vraagt veel extra inzet, maar de docenten die hiervoor gaan, hebben er plezier in. Het zijn leraren met een groot hart voor zorgleerlingen.' Het team wordt wekelijks ondersteund door een psycholoog van een cluster 4-school.

ROTS- EN WATERLESSSEN

De leraren van de Leerroute Plus geven allemaal ook nog reguliere lessen op het Schoonhovens College. Neem Nick van de Wiel: hij is gymnastiekdocent en wiskundedocent, heeft een mentorklas en geeft daarnaast dagelijks les in de Leerroute Plus. Daar geeft hij ook training in sociale vaardigheden: de rots- en watertraining, bedoeld om leerlingen zelfverzekerder en weerbaarder te maken. Leerroute Plusleerling Nina (12) vertelt daar spontaan over: 'Ik heb in de rots- en waterlessen geleerd hoe ik me beter kan concentreren. Dat heeft me echt geholpen.'

Inmiddels telt de Leerroute Plus negentien leerlingen. Hun ouders zijn blij met deze oplossing. De Bruijn: 'Niet alleen hoeven deze kinderen minder te reizen, maar de ouders merken ook dat de leerlingen groeien en meer zelfvertrouwen krijgen. We hebben veel contact met de ouders, vooral in het begin wordt er veel gemaïld en gebeld. Daar steken we tijd in, omdat we die communicatie belangrijk vinden, je lost er veel mee op. Mede door die wisselwerking zien we kinderen opbloeien. Daar doen we het voor.'

HOOGBEGAAFDENONDERWIJS

Zo'n 17 kilometer verderop, in Oudewater, biedt openbare basisschool De Schakels voltijd hoogbegaafdenonderwijs. Uit de verre omgeving komen kinderen naar de school, vaak nadat het op een reguliere school niet meer lukte. Op De Schakels vinden ze een veilige omgeving met ontwikkelingsgelijken.

Waarom is dit onderwijs voor sommige hoogbegaafde kinderen zo onmisbaar? Hoogbegaafde kinderen denken anders en doen anders. Daardoor kunnen ze zich onbegrepen en eenzaam voelen. Veel

leerlingen van De Schakels liepen vast op een andere school. Leerkracht Ellen van 't Hof: 'Op veel reguliere basisscholen is er simpelweg geen tijd om in te spelen op wat het hoogbegaafde kind werkelijk nodig heeft. Vaak zijn er wel wat mogelijkheden voor pluswerk en verdieping of voor versnelling. Maar voor een deel van de hoogbegaafde kinderen is dat gewoon niet passend. Zij hebben een wezenlijk ander onderwijsaanbod en andere begeleiding nodig. Dat heeft niet alleen te maken met hun intelligentie maar ook met hun zijnskenmerken, zoals de grote behoefte aan autonomie, perfectionisme, hooggevoelheid, een sterk rechtvaardigheidsgevoel en een zeer kritische instelling.'

VEILIGE OMGEVING

Directeur Jeannette de Graaf legt uit dat er regelmatig leerlingen beschadigd zijn door eerdere ervaringen in het onderwijs: 'Als je andere behoeften hebt dan de kinderen om je heen, kan dat ervoor zorgen dat je een laag zelfbeeld ontwikkelt en je jezelf voortdurend aanpast. Hier op school komen kinderen in een veilige leeromgeving in aanraking met ontwikkelingsgelijken, waarbij ze zich niet constant hoeven om te vormen. Het is jammer dat deze kinderen vaak worden gezien als 'leerlingen met allerlei moeilijkheden'. Ik zeg niet dat het makkelijk is om hoogbegaafde leerlingen te voorzien, maar zij hebben een schat aan

Directeur Jeannette de Graaf (rechts) en leerkracht Ellen van 't Hof van obs De Schakels in Oudewater.

Op obs De Schakels begeleiden leerkrachten de leerlingen op een coachende manier.

gereedschappen en potentieel. Dáár zou ik het graag over willen hebben.'

De leerlingen komen van heinde en ver. Carpoolen is de normaalste zaak van de wereld, want leerlingenvervoer is er voor deze kinderen nog niet. De Graaf: 'Ouders hebben veel over voor hun kind, zeker als ze hebben ervaren hoe ongelukkig het op de vorige school was.' Wat ook kan meespelen: sommige hoogbegaafde ouders dragen een trauma mee van hun eigen schooltijd en willen voorkomen dat hun kind hetzelfde moet meemaken.

Hoogbegaafde leerlingen hebben wezenlijk ander onderwijs en andere begeleiding nodig

EIGEN LEERDOELEN

De leerlingen starten dagelijks met stillezen. Daarna is er anderhalf uur instructie- en werktijd, waarin ze bezig zijn met spelling, rekenen, schrijven en begrijpend lezen. Instructie duurt normaal gesproken maximaal tien minuten, daarna gaan de kinderen zelfstandig aan het werk. Drie keer per week is er projecttijd. Van 't Hof: 'Hierin werken de kinderen aan een eigen leerdoel. Dat kan heel

breed zijn, bijvoorbeeld: hoe werkt een windmolen? Of: wat is het verschil tussen een hondenhart en een mensenhart? Het gaat erom dat zij werken aan iets wat hen interesseert en waarmee ze hun grenzen verleggen.' De projecten resulteren soms in geweldige producten, bijvoorbeeld een zelfgebouwde windmolen, een schaalmodel of een animatiefilm. In de schoolbibliotheek staan diverse boeken die leerlingen zelf schreven.

BREDE ONTWIKKELING

's Middags staat *deep level learning* (DLL) op het rooster, een thematische onderwijsaanpak waarin alle zaakvakken zijn geïntegreerd. De Graaf: 'DLL zorgt voor thema's die interessant en relevant zijn. De leerlingen werken jaarlijks aan vier van de twaalf grote thema's, zoals 'macht, recht en samenleving', 'werk, geld en handel', 'kringlopen in de natuur' of 'verhalen in alle vormen'. Om extra uitdaging te bieden, zijn er regelmatig aanvullende activiteiten, zoals schaakles, mindfulness, fotografie, Cambridge Engels, kunst in de klas, diverse gastlessen en een schoolorkest. Om de creatieve denkkraft van de leerlingen ruim baan te geven, worden denksleutels aangeboden waarover de leerlingen samen in gesprek gaan. Bijvoorbeeld: 'kan sla

gelukkig zijn?', 'vierkante eieren zijn beter' of 'wat zijn overeenkomsten tussen een trein en een pleister?'

EXPERTISECENTRUM

De leerkrachten begeleiden de leerlingen op een coachende manier. Van 't Hof: 'Het doel is om een kind zoveel mogelijk van zijn eigen vermogens te laten inzetten en om zelf tot vragen en oplossingen te komen.' De leerlingen leren om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun leerproces. Kindgesprekken (waar zit je nu, wat wil je leren/bereiken, waar loop je tegenaan en hoe zit je in je vel?) spelen daarin een belangrijke rol.

Op dit moment heeft de school vijf groepen. In twee groepen zitten zowel HB-leerlingen als 'reguliere leerlingen'. Vanaf volgend schooljaar is er uitsluitend nog voltijd HB-onderwijs. De Schakels wil zichzelf dan gaan ontwikkelen tot expertisecentrum, waarbij ook de aansluiting bij het reguliere onderwijs wordt behouden. De Graaf: 'We zoeken nadrukkelijk de verbinding met andere scholen en naar mogelijkheden om onze expertise over te dragen.' ◀

Wat vindt VOS/ABB?

Hoe kijkt VOS/ABB tegen inclusief onderwijs aan en tegen bijvoorbeeld het voltijds hoogbegaafdenonderwijs van obs De Schakels? Marieke Bloothoofd, adviseur onderwijs, geeft tekst en uitleg.

'Met inclusief onderwijs wordt doorgaans bedoeld dat alle kinderen samen naar school gaan. Ook leerlingen met een lichamelijke of verstandelijke beperking, een ontwikkelingsachterstand, gedragsproblemen of specifieke leermoeilijkheden. VOS/ABB kijkt met een bredere blik naar inclusie. Inclusief onderwijs betekent voor ons dat alle leerlingen erbij horen, ongeacht bijvoorbeeld achtergrond, seksuele geaardheid, religie of cultuur. Ofwel: het maakt niet uit wie je bent, je hoort erbij! Iedereen moet de kans krijgen om samen naar school te gaan. De school is de plek waar alle kinderen elkaar ontmoeten. Dat past bij de kernwaarden van het openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs.

Voor VOS/ABB is inclusief onderwijs de stip op de horizon. Het is dus niet van vandaag op morgen gerealiseerd. En misschien ook niet in 2035, de mijlpaal die minister Wiersma noemt in zijn werkagenda Inclusief onderwijs. Wat ons betreft gaat het om een proces, waarbij scholen zich

stapje voor stapje richting inclusief onderwijs bewegen. Elke school doet dat op haar eigen manier en in haar eigen tempo. Dat is van allerlei factoren afhankelijk, zoals de leerlingenpopulatie, de draagkracht van het team en de rol van de leidinggevende.

Voor sommige specifieke groepen kinderen hebben veel reguliere scholen nog geen passend aanbod, bijvoorbeeld voor hoogbegaafde leerlingen. Er is daarom behoefte aan HB-onderwijs, zoals obs De Schakels dat aanbiedt. Het is belangrijk om erover na te denken wat een dergelijke HB-voorziening kan betekenen voor de scholen in de omgeving, bijvoorbeeld qua kennisdeling. Ook is het relevant om erover na te denken hoe een dergelijke voorziening aangesloten kan blijven bij de beweging richting inclusief onderwijs en hierin mogelijk zelfs als katalysator kan fungeren.

Scholen werken op dit moment onder uitdagende omstandigheden. Denk aan het lerarentekort, de prestatiedruk, de eisen van veel ouders en de gedragsproblemen van een deel van de leerlingen. Dat maakt het niet makkelijk om stappen te zetten richting inclusief onderwijs. Om inclusief onderwijs dichterbij te brengen, be-

Marieke Bloothoofd

hoeft een aantal fundamentele zaken meer aandacht. Om te beginnen moeten we onderwijsprofessionals meer ruimte en vertrouwen geven. Daarnaast zou VOS/ABB het toejuichen als er een omslag plaatsvindt, waarbij schoolteams samen verantwoordelijk zijn voor de brede ontwikkeling van leerlingen. Nu staat de individuele leraar er te vaak in zijn eentje voor. Ondersteun en faciliteer teams om het onderwijs samen te maken!

Platform Naar Inclusiever Onderwijs

VOS/ABB speelt een actieve rol in het realiseren van inclusief onderwijs. Bijvoorbeeld door het bevorderen van kennisdeling, leggen van verbanden tussen scholen, bieden van ondersteuning en lobbyactiviteiten. Daarnaast is VOS/ABB een van de drie initiatiefnemers van het Platform Naar Inclusiever Onderwijs, zie: naarinclusieveronderwijs.nl.